

Sygn. akt I UZ 41/21

POSTANOWIENIE

Dnia 8 lutego 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera (przewodniczący)

SSN Bohdan Bieniek

SSN Halina Kiriło (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania I. [...] Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.
z udziałem zainteresowanej R. R.
o podleganie ubezpieczeniom społecznym,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 8 lutego 2022 r.,
zażalenia odwołującej się Spółki na postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia
19 sierpnia 2021 r., sygn. akt III AUa [...],

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) postanowieniem z 19 sierpnia 2021 r. odrzucił skargę kasacyjną wniesioną przez odwołującą się I. (...) sp. z o.o. w K. od wyroku tego Sądu z 14 stycznia 2021 r.

W uzasadnieniu powyższego orzeczenia wskazano, że decyzją z 3 lipca 2015 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. stwierdził, iż R. R. jako pracownik podlegała obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, wypadkowemu i chorobowemu od 1 lipca 2012 r. do 31 marca 2013 r. z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę u płatnika składek I. (...) sp. z o.o. w P.

Odwołanie od powyższej decyzji złożyła spółka I. (...) sp. z o.o., domagając się ustalenia, że nie jest płatnikiem składek za zainteresowaną R. R. w spornym okresie.

Sąd Okręgowy w B. wyrokiem z 24 stycznia 2019 r. oddalił odwołanie spółki, a Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z 14 stycznia 2021 r. oddalił jej apelację od orzeczenia pierwszoinstancyjnego.

Odwołująca się spółka wniosła skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego. W trakcie czynności związanych z nadaniem biegu skardze kasacyjnej, strona skarżąca została wezwana o wskazanie wartości przedmiotu zaskarżenia oraz sposobu jego obliczenia, w terminie tygodniowym od daty doręczenia wezwania, pod rygorem odrzucenia skargi. W odpowiedzi na wezwanie odwołująca się poinformował Sąd, że nie posiada żadnych możliwości obliczenia wartości przedmiotu zaskarżenia. Nadto podniosła, że w podobnej sprawie w uzasadnieniu postanowienia z 14 października 2020 r., I UZ 16/20, Sąd Najwyższy uznał, że przedmiotem sporu jest podleganie ubezpieczeniom społecznym, a skarga kasacyjna przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia.

Sąd Apelacyjny zauważył, że przedmiotowa sprawa została wszczęta odwołaniem od decyzji ustalającej podleganie zainteresowanej na podstawie umowy o pracę obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym, a odwołująca się spółka żądała zmiany zaskarżonej decyzji przez orzeczenie, iż płatnikiem składek na ubezpieczenia społeczne za zainteresowaną w okresie objętym zaskarżoną decyzją są spółki R. oraz K. (...). Istotą sporu nie było zatem ustalenie tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym, ale ustalenie podmiotu zobowiązanego do odprowadzania składek na ubezpieczenia społeczne, którego tytuł stanowiła niekwestionowana przez strony umowa o pracę wykonywana przez R.R. W sprawie dotyczącej poboru składki z tytułu podlegania obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, zgodnie z art. 398² § 1 k.p.c. dopuszczalność skargi kasacyjnej zależy od wartości przedmiotu zaskarżenia. Celem ustalenia dopuszczalności wniesienia skargi kasacyjnej od wyroku Sądu drugiej instancji koniecznym było wskazanie wartości przedmiotu zaskarżenia. Strona skarżąca mimo wezwania Sądu nie uzupełniła powyższego braku formalnego skargi kasacyjnej. W konsekwencji tego, z mocy art. 398⁶ § 2 k.p.c. orzeczono jak w sentencji postanowienia.

Odwołująca się I. (...) sp. z o.o. w K. wniosła zażalenie na powyższe postanowienie, zaskarżając je w całości. Zaskarżonemu orzeczeniu zarzuciła naruszenie przepisów postępowania, to jest art. 398⁶ § 2 k.p.c. w związku z art. 398² § 1 k.p.c., przez ich błędne zastosowanie i niezasadne przyjęcie, że sprawa wszczęta odwołaniem od decyzji określającej podleganie obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, wypadkowemu i chorobowemu jest sprawą o prawa majątkowe, w której dopuszczalność skargi kasacyjnej uzależniona jest od wartości przedmiotu zaskarżenia, podczas gdy jest to sprawa o objęcie obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym, w której skarga kasacyjna przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia.

Powołując się na tak sformułowany zarzut, żaląca się wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie nie zasługuje na uwzględnienie.

Analizę prawidłowości zaskarżonego postanowienia wypada rozpocząć od podkreślenia, że wszystkie sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych są sprawami o prawa majątkowe i tak należy je traktować. Pośrednio wynika to z art. 398² § 1 zdanie drugie k.p.c., zgodnie z którym, w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych skarga kasacyjna przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawach o przyznanie i o wstrzymanie emerytury lub renty oraz o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego. Oznacza to, że wymienione kategorie spraw mają charakter majątkowy, jednak wartość przedmiotu zaskarżenia nie determinuje dopuszczalności skargi kasacyjnej, która w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przysługuje co do zasady wówczas, gdy wartość przedmiotu zaskarżenia wynosi co najmniej dziesięć tysięcy złotych (art. 398² § 1 zdanie pierwsze k.p.c.). Skoro zaś sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych są sprawami o prawa majątkowe, to znaczy, że możliwe (a w niektórych przypadkach konieczne) jest oznaczenie w nich wartości przedmiotu sporu oraz wartości przedmiotu zaskarżenia.

Nie ulega więc wątpliwości, że rozpoznawana sprawa ma charakter majątkowy. Problem wymagający rozstrzygnięcia jest natomiast to, czy jest to sprawa o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego (o podleganie ubezpieczeniom społecznym, o ustalenie podlegania tym ubezpieczeniom), a zatem czy do skargi kasacyjnej wniesionej w tej sprawie ma zastosowanie wyłączenie określone w art. 398² § 1 zdanie drugie k.p.c.

Rozstrzygając ten problem, w pierwszej kolejności należy odnieść się bezpośrednio do podstaw prawnych wydania przez organ rentowy decyzji stanowiącej przedmiot badania i ocen w rozpoznawanej sprawie, ponieważ w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przedmiot rozpoznania sprawy sądowej wyznacza decyzja organu rentowego, od której wniesiono odwołanie (postanowienia Sądu Najwyższego: z 13 maja 1999 r., II UZ 52/99, OSNAPiUS 2000 nr 15, poz. 601; z 20 stycznia 2010 r., II UZ 49/09, LEX nr 583831; z 22 lutego 2012 r., II UK 275/11, LEX nr 1215286 oraz wyrok Sądu Najwyższego z 23 kwietnia 2010 r., II UK 309/09, LEX nr 604210), w granicach jej treści i zakresu odwołania. W orzecnictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się też jednolicie, że sprawa o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego, o której mowa w art. 398² § 1 zdanie pierwsze k.p.c., to sprawa, w której spór dotyczy istnienia obowiązku podlegania danej osoby fizycznej ubezpieczeniom społecznym z któregokolwiek tytułu wymienionego w art. 6 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 423). W rezultacie, w sprawie, w której adresat decyzji organu rentowego zaprzecza, że jest płatnikiem składek należnych za ubezpieczonego, spór przedmiotowo dotyczy składek na ubezpieczenia społeczne, a nie podlegania ubezpieczeniu. Sprawa ta nie należy zatem do kategorii wymienionej w art. 398² § 1 zdanie drugie k.p.c., a o dopuszczalności skargi kasacyjnej decyduje wartość przedmiotu zaskarżenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 12 stycznia 2017 r., II UZ 68/16, LEX nr 2209114; z 21 kwietnia 2015 r., II UZ 8/15, OSNP 2017 nr 3, poz. 34; z 15 kwietnia 2015 r., I UK 470/14, LEX nr 1751284; z 5 grudnia 2017 r., I UZ 52/17, LEX nr 2434481; z 16 czerwca 2020 r., I UK 330/19, LEX nr 3033209).

W niniejszej sprawie, jak wynika z treści odwołania, nie jest sporne podleganie przez zainteresowaną R. R. ubezpieczeniom społecznym z tytułu

zatrudnienia w charakterze pracownika w okresie objętym zaskarżoną decyzją, lecz wyłącznie to, kto w tym okresie był jego pracodawcą, a w konsekwencji płatnikiem składek. Rozpoznawana sprawa dotyczy więc ustalenia podmiotu zobowiązanego do zapłaty składek z tego tytułu, w związku z czym jest sprawą o prawa majątkowe, w której dopuszczalność skargi kasacyjnej jest uzależniona od wartości przedmiotu zaskarżenia kasacyjnego nie niższej niż dziesięć tysięcy złotych (art. 398² § 1 zdanie drugie k.p.c.). Jak trafnie zauważył Sąd Najwyższy w postanowieniu z 16 czerwca 2020 r., I UK 330/19 (LEX nr 3033209), ustawą z dnia 11 maja 2017 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy o zmianie ustawy - Kodeks pracy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2017 r., poz. 1027, dalej jako ustawa zmieniająca), ustawodawca, mając na względzie weryfikację prawidłowości podmiotów zgłaszających ubezpieczonych do ubezpieczeń społecznych, którym nie można było przypisać funkcji płatnika składek, znowelizował ustawę systemową, wprowadzając nową kategorię decyzji wydawanych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, a mianowicie decyzję ustalającą płatnika składek (art. 83 ust. 1a), oraz dodając do ustawy przepisy regulujące skutki takiego ustalenia (art. 38a). Z uzasadnienia do projektu ustawy nowelizującej (druk sejmowy nr 1306) wynika, że uchwalenie tych przepisów miało na celu zapobieganie praktykom, które miały miejsce między innymi z udziałem spółek: R. i K. (...)sprowadzającym się do tego, że dotychczasowy podmiot zatrudniający (płatnik składek) na podstawie umowy z podmiotem trzecim przekazywał temu podmiotowi – pod pozorem rzekomego transferu zakładu pracy – wyłącznie osoby zatrudnione, w wyniku czego dochodziło do rozwiązania stosunków prawnych będących podstawą zatrudnienia z dotychczasowym podmiotem zatrudniającym (płatnikiem składek) i nawiązania stosunków z podmiotem trzecim (który z tego tytułu był nowym płatnikiem, a zatem w ujęciu art. 38a ust. 1 ustawy systemowej „podmiotem zgłaszającym”). Następnie „podmiot trzeci” udostępniał tych samych pracowników podmiotowi zatrudniającemu, w wyniku czego nadal korzystał z pracy swoich pracowników, mimo że formalnie ich nie zatrudniał i nie był płatnikiem składek na ubezpieczenia społeczne (zob. K. Ślebzak, Prawne kontrowersje związane z ustalaniem płatnika składek na podstawie art. 38a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, Praca i

Zabezpieczenie Społeczne, 2018 nr 9, s. 5-16). Stąd w art. 5 ust. 2 ustawy zmieniającej zostało zawarte również rozstrzygnięcie intertemporalne, w myśl którego do składek nienależnie opłaconych przez podmiot, który zgłosił ubezpieczonych do ubezpieczeń społecznych, za okres wskazany w decyzji ustalającej obowiązek podlegania ubezpieczeniom społecznym wydanej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych przed dniem wejścia w życie tej ustawy stosuje się odpowiednio art. 38a ust. 3-7 ustawy zmienianej w art. 1 w brzmieniu nadanym ustawą. Z tych przyczyn zdezaktualizował się pogląd Sądu Najwyższego zawarty w postanowieniu z 30 sierpnia 2018 r., I UZ 19/18 (LEX nr 2538817), zgodnie z którym jeżeli decyzja ustala, że ubezpieczony podlega obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym jako pracownik u płatnika składek, a jako podstawę jej wydania powołuje art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 11 ust. 1, art. 12 ust. 1 oraz art. 13 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, to należy przyjąć, że przedmiotem sprawy jest podleganie ubezpieczeniom społecznym z tytułu stosunku pracy, a zatem dopuszczalność skargi kasacyjnej nie jest uzależniona od wartości przedmiotu zaskarżenia (art. 398² § 1 zdanie drugie k.p.c.). Pogląd ten bazował na uprzedniej treści art. 83 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, w której nie rozróżniano sprawy o ustalenie podlegania ubezpieczeniu od sprawy o ustalenie płatnika składek.

Warto zauważyć, że żaląca się także nawiązuje do przedstawionego wyżej poglądu, który zaaprobował Sąd Najwyższy w postanowieniu z 14 października 2020 r., I UZ 16/20 (LEX nr 3068798), a następnie w postanowieniu z 28 stycznia 2021 r., I UZ 21/20 (LEX nr 3113236), jednakże wywodzi z niego w sposób zupełnie nieuprawniony korzystne dla siebie stanowisko, którego w żadnym razie nie da się pogodzić z tym, które faktycznie zostało tam zaprezentowane. Jeszcze raz wypada podkreślić, że omówione we wspomnianym postanowieniu z dnia 16 czerwca 2020 r., I UK 330/19 zmiany w ustawie o systemie ubezpieczeń społecznych potwierdziły jedynie prawidłowość wykładni zaprezentowanej we wcześniej powołanych orzeczeniach, dezaktualizując równocześnie odmienny pogląd zaprezentowany w postanowieniu Sądu Najwyższego z 30 sierpnia 2018 r., I UZ 19/18, który sugerował właśnie (zgodnie z zapatrywaniem żalącej się), że jeśli decyzja organu rentowego ustala, że ubezpieczony podlega obowiązkowo

ubezpieczeniom społecznym jako pracownik u płatnika składek i powołuje jako podstawę prawną art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 11 ust. 1, art. 12 ust. 1 i art. 13 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, to należy przyjąć, że przedmiotem sprawy jest podleganie ubezpieczeniom społecznym z tytułu stosunku pracy (postanowienie Sądu Najwyższego z 30 września 2021 r., I UZ 10/21, niepublikowane).

Podsumowując dotychczasowe rozważania, Sąd Najwyższy stwierdza, że niniejsza sprawa z całą pewnością nie jest tą, która została wymieniona w art. 398² § 1 zdanie drugie k.p.c., lecz sprawą wymienioną w zdaniu pierwszym tego przepisu.

Sąd Apelacyjny zasadnie wezwał więc żalącą się do usunięcia braku formalnego skargi kasacyjnej przez wywiązanie się z obowiązku, o którym mowa w art. 398⁴ § 3 k.p.c., gdyż skarga ta mogła zostać uznana za dopuszczalną tylko wtedy, gdyby oznaczona w niej wartość przedmiotu zaskarżenia wynosiła nie mniej niż dziesięć tysięcy złotych. Skoro zaś żaląca się nie wywiązała się z nałożonego na nią zobowiązania, to jej skarga kasacyjna musiała podlegać odrzuceniu jako skarga, której braków nie usunięto w terminie (art. 398⁶ § 2 k.p.c.).

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy stwierdził, że zaskarżone postanowienie odpowiada prawu. Dlatego, opierając się na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c., orzekł jak w sentencji postanowienia.